

Oponentský posudek habilitačních prací Mgr. Art Petera Kerekese, ArtD.

Habilitant předkládá k řízení tři filmové dokumenty z let 2009 – 2014, z nichž jeden vznikl společnou prací tří režisérů.

Koprodukční film *Ako sa varia dejiny* byl po významných mezinárodních úspěších dokumentů *Ladomírske morytáty a legendy* a *66 sezón* dalším pečlivě připravovaným projektem, který by se podíval na „velké dějiny“ ze strany, z hlediska „malých“ lidí, tentokrát kuchařů, zajišťujících výživu bojujících vojsk ve II. světové válce a v novějších ozbrojených konfliktech. Na můj vkus byl příliš vykalkulovaný na úspěch, na neočekávané „zcizení“ a zlidštění válek. V detailech však nerezignoval na odhalení jejich krutosti, ale ani na okamžiky komické a paradoxní. Film byl realizačně poměrně náročný a jakoby pak nezbyvalo dosti sil a vůle na finální zpracování, které zůstalo poněkud prvoplánové. Úspěch se nicméně dostavil m.j. v podobě nominace na cenu Evropské filmové akademie, a udělení Ceny FIPRESCI v Lipsku i Zlatého Huga v Chicagu, což rozhodně není málo.

Zamätoví teroristi vznikli také v mezinárodní koprodukci a tři režiséři (společně s Kerekese též Pavol Pekarčík a Ivan Ostrochovský) v něm sledují historii a současný život dvou Slováků a jednoho Moravana, kteří se pokusili o ozbrojený odpor vůči normalizačnímu komunistickému režimu 70. a 80. let. Protože Kerekes deklaruje film jako společnou práci, je těžké odlišit jeho skutečný přínos k jednotlivým částem díla, které se poměrně dosti liší svým stylem. Observační metoda první povídky o Stano Kratochvílovi ze Seredě se díky „nezaujatému“ postoji trochu potýká s diváckou nudou, ale nelze jí nepřiznat přesný obraz prázdného života psychicky zřejmě vždy trochu deformovaného muže. Druhá povídka o Fero Bednárovi z Popradu, který plánoval atentát na Husáka a nyní trénuje svého syna na přípravu kriminálních činů, protože nic lepšího neumí, je dynamičtější akcí i použitou hudbou a vzbuzuje více otázek, aktivizujících diváckovo vědomí. Nejdramatičtější a vlastně vrcholnou povídkou je ta o Vladimíru Hučínovi z Přerova, notorickém odpůrci jakéhokoliv represivního systému a vlastně anarchistovi. Je vystavěna na půdorysu Bessonovy *Brutální Nikity*, zde na příběhu dívky, kterou si Hučín v castingu vybral, aby vlastně mohla ve filmu ztělesnit jeho samotného, získala jeho vlastnosti, stala se jím, obávaným bojovníkem. Z toho vyplývá jemné pozorování jejich profesionálního vztahu, jeho vývoje a přerodu do vztahů osobních, vlastně psychického přenosu, který se nejlépe vyjevuje ve scéně tréninku na detektor lži. Díky fyzickému zatížení tréninku je i jejich vztah velmi fyzický a film tak citlivě využívá pozorování a sugesce tělesnosti, která se stává vztahem ke světu. Jemnou metaforou je závěrečné vyhození do vzduchu billboardu, ztělesňujícího nápisem „Naším snem je vaše štěstí“ prolhanost a manipulativnost konzumních idolů současné společnosti, které se podstatně neliší od těch, proti nimž Hlučín bojoval za komunismu a díky nimž stále žije v „krajíně posedlé tmou“, řečeno slovy použité písně. Určitou lehkou nadsázkou je pak závěrečné pointování jednotlivých příběhů, díky němuž film získává na odstupu od tématu, ale zároveň je i dotahuje. Film získal méně významná ocenění na zahraničních festivalech.

Poslední předložený film – *Špiónka Trixi* – Božena Pospíšilová Čelková patří do řady televizních seriálů, reflexí slovenských dějin a sociální paměti, na nichž se Kerekes v letech 2010 – 2015 podílel: *Co by kdyby* (kapitoly z alternativních dějin), *Colnica* (česko-slovenské vztahy), *Slovensko 2.0* (pohledy na Slovensko za posledních 20 let) či *Fetiš socializmu* (pohledy na život za socialismu). Prvá byl sérií filmů čtyř režisérů o devíti významných slovenských ženách. Část o Boženě (Beatrix) Pospíšilové, provdané Čelkové je složena z výpovědí jejích tří synů a spisovatele Slava Kalného, který o ní napsal článek. Ty jsou uzavřeny v jakési rámcové kompozici, tvořené archivními záběry jakoby amerického

bombardování bratislavské rafinerie Apolo v červnu 1944 (ve skutečnosti patrně záběry bombardování rafinerie Dubová v srpnu téhož roku) a vyprávějí historii dívky, která díky svým tetám začala za okupace a Slovenského štátu pomáhat Židům a nakonec svými informacemi přispěla právě k bombardování pro nacisty strategické továrny. Atmosféru doby pomáhají vytvářet pečlivě vybrané fotografie z rodinného archivu, dobové ilustrační záběry z filmů amatérských a profesionálních reportážních i hraných, dobové písně i citace z hlášení okresních náčelníků o politické situaci. Výpověď Trixi zde čte herečka, svědectví bratrů (často protichůdná) jsou ozvláštněna formou triptychově děleného obrazu.

Závěr rafinovaně vystavěného středometrážního filmu je tvořen jakýmsi poválečným epilogem, předchozí motivy dotahujícím a stručně vyprávějícím o Trixiných osudech až do její smrti v devadesátých letech. Jeho součástí je i jakýsi bonus, záběr Trixi s její synchronní výpovědí, o němž ovšem s jistotou nemůže divák říci, zda je pravý, či mystifikační. Z formálního hlediska se tak jedná o miniaturní skvost, který neobyčejně bohatými strukturními postupy zpracovává a nastoluje témata osobní odvahy, vlivu rodiny a sociálního okolí, přijetí rizika i zodpovědnosti za následky činů, vyrovnání se s psychickými traumaty. Skryté se tak podhaluje, pootevírá, ale zůstává skryté, pouze naznačené a možné.

Soubor předložených habilitačních prací prezentuje Petera Kerekese jako velmi zručného a invenčního dokumentaristu, inspirovaného pracemi svého učitele a kolegy Dušana Hanáka a schopného ozvlášťujícího uchopení tématu, ať již zvláště vybraného, či předloženého ke zpracování. Tématy jeho filmů jsou historicky důležitá období či události a zejména individuální osudy v nich. Skrze jejich ztvárnění tak přispívá k vytváření, udržení či korekcím kolektivní paměti, provokuje jejich individuální a sociální reflexi a porovnávání se s současností.

Domnívám se proto, že tento soubor uměleckých děl splňuje požadavky habilitačního řízení v oboru 2.2.5. Filmové umenie a multimédia – program Scenáristika a režia hraného a dokumentárneho filmu. Doporučuji proto VUR FTF VŠMU po obhajobě práce a habilitační přednášce udělit Mgr. Art. Peterovi Kerekesevi ArtD umělecko-pedagogický titul docent.

Prof. PhDr. Jan Bernard, CSc.

Praha 9. 4. 2017

